

Tomas Nemunas Mickevičius

TECHNIKOS AUTONOMIJOS PROBLEMA GILBERT'Ų SIMONDONO FILOSOFIJOJE*

Lietuvos kultūros tyrimų institutas
Saltoniškių g. 58, LT-08105 Vilnius
Tel. (8 5) 275 28 57

El. paštas: tomas.mickevicius@protonmail.com

Straipsnyje pristatoma ir platesniame technikos filosofijos tyrimų lauke bei technikos raidos aktualijose kontekstualizuojama reikšminga Gilbert'o Simondono technikos filosofijos dalis, daugiausia pristatyta knygoje *Apie techninių objektų egzistavimo būdą*. Pateikiama hipotezė, kad vienas pagrindinių Simondono motyvų formuojant tokius teorinius konceptus, kaip technikos ir kultūros sutaikymas, mechanologijos reikmė ir kt., yra paneigimas metafizinės sampratos, esą technikos raida šiuolaikinėse visuomenėse klostosi autonomiškai kaip nuo žmogaus nepriklausoma lemtis. Vis dėlto parodoma ir tai, kad Simondono pozicija išlieka esmingai prieštaringa: nors kultūra turi apimti techniką ir ją valdyti, tačiau pirmoji tik prisitaiko prie jau esamos technikos padėties, formuojamos technologų. Simondonas išlaiko mistifikuojantį elementą technikos filosofijoje privilegijuodamas technologo vaidmenį kaip sąlygojamą ir turintį prieigą prie iki-individualios gamtos būklės. Argumentuojama, kad vis dėlto technikos raida turėtų būti labiau demokratizuota ir įtraukta į racionalias visuomenines diskusijas.

RAKTAŽODŽIAI: technikos filosofija, autonominė technikos raida, techninis determinizmas, pažanga, medija.

* Projektas bendrai finansuotas iš Europos socialinio fondo lėšų (projekto Nr. 09.3.3-LMT-K-712) pagal dotacijos sutartį su Lietuvos mokslo taryba (LMTLT).

Įvadas

Straipsnyje pristatomas ir kontekstualizuojamas aktualėjantis (vis daugiau studijų, vertimų sulaukiantis) technikos filosofijos istorijos pavyzdys – Simondono mąstymas apie techniką. 1958 metais knygoje *Apie techninių objektų egzistavimo būdą* jis pateikė savąją versiją filosofiškai artikuliuojant technologinės civilizacijos situacijos specifiką. Šiuo laikotarpiu turbūt įtakingiausia technikos filosofijos tema buvo metafizinė¹ technikos autonomijos ir su ja susijusi technologinio determinizmo samprata, kai technikos raida suvokiama kaip autonomiškas, istorijos lemties grindžiamas ir žmonijos nekontroliuojamas procesas, be to, nulemiantis socialinę situaciją ir grėsmingas žmonijos laisvei (pvz., žr. Mickevičius 2019: 38–41). Žymūs technikos filosofai ir Simondono minties plėtotojai kaip Jacques’as Ellulis ir Bernardas Stiegleris iš dalies pagrįstai Simondono mintis naudoja plėtodami technikos autonomijos tezę. Tačiau šiame straipsnyje siekiama parodyti, kad Simondonas, pristatydamas techninio objekto konkretizacijos ir kitas sąvokas, pasiūlo „natūralų“, nemetafizinį paaiškinimą, kodėl technikos raida išties *atrodo* lyg vyktų autonomiškai, vis dėlto pabrėždamas žmogišką šio proceso ištaką. Kitaip tariant, bus siekiama parodyti, kad Simondono mąstymas apie techniką – tai polemika su viena svarbiausių technikos filosofijos sampratų – metafizine technikos autonomijos teze. Vertėtų pasakyti, kad ilgainiui XX a. antroje pusėje technikos autonomijos ir su ja susijusi technologinio determinizmo samprata buvo kritikuota, daugiau įsigalint socialinio technikos konstravimo ir panašioms tyrimams. Vis dėlto autonominės technikos raidos samprata ir šiandien aktuali, kai svarstoma apie, pvz., dirbtinio intelekto raidos perspektyvas ir grėsmes. Idant konkrečiai iliustruotume autonominės technikos raidos sampratą galime pasitelkti visai artimą pavyzdį – 5G spartaus mobiliojo ryšio technologiją, skirtą įgalinti, pvz., „daiktų internetą“, kuris, kaip teigia Klausas Schwabas, yra „svarbiausia ketvirtosios pramonės revoliucijos dalis“² (Schwab 2018: 148). Nepaisant to, kad galima išgirsti skeptiškų nuomonių ir nuogaštavimų dėl 5G technologijos poveikio sveikatai, jau sudaryti planai, kuriais metais, kuriame Lietuvos mieste ši technologija bus įdiegta (LRV 2020: 2). Galima svarstyti, ar šis reiškinys žymi technokratinę politiką, stambaus verslo interesus, o gal šis technosferos aspektas formuojamas iš tokio centro (pvz., ES (EK 2016)),

¹ Apskritai metafizika yra svarbiausia filosofijos dalis, tarpstanti tikrovės visumos paslaptį patirtyje. Tačiau čia ji suprantama neigiama konotacija kaip spekuliacija apie neverifikuojamas tikrovės grindžiančias esatis.

² O šios technologijos pagalba, pasak Pasaulio ekonomikos forumo vadovo, be kita ko, jau planuojamas štai toks skaitmeninis bihevioristinis totalitarizmas: „mus supantis pasaulis nuolat bandys numatyti mūsų poreikius analizuodamas žmonių elgesio modelius [...]“. Taip pat kalbama apie „visur naudojamus jutiklius, kameras, DI ir veido atpažinimo programinę įrangą“ (Schwab 2019: 147–148). Žinoma, esama ir socialiai neutralių pritaikymo galimybių.

kurio požiūriu Lietuva yra nesuvereni periferija. Idant šis reiškinys būtų geriau suprastas, istorinės perspektyvos dėlei taip pat galima nagrinėti industrializacijos istoriją, pvz., ankstesnės kartos mobiliojo ryšio technologijų, ar, dar anksčiau, pvz., elektrifikacijos – greičiausiai tai taip pat nebuvo itin demokratiškas procesas. Vis dėlto būtina mąstyti apie būsimos industrializacijos, kai, kaip teigiama, inovacijų, taigi ir potencialių pritaikymo galimybių, daugėja eksponentiškai, santykį su šiuolaikinėmis demokratinėmis visuomenėmis – reikia manyti, kad didės poreikis visuomeninei kontrolei. Esama racionalių technikos autonominės raidos paaiškinimų: techninė sistema įgyja pagreitį ar inerciją (*momentum*), sukeltą autonomiškumo išpūdį (Hughes 1983); karinė-ekonominė konkurencija (visuomenės priverstos dalyvauti technologinėje konkurencinėje kovoje, antraip bus pajungtos pažangesniųjų) (Dafoe 2015). O minėti XX a. pirmos pusės mąstytojai fatalistiškai teigė, kad šis technologizacijos procesas yra nekontroliuojama žmonijos lemtis. Nors kritikuota, tokia pozicija išlieka aktuali ir nėra visai naivi – vėlgi, toje pačioje knygoje skaitome, pvz.: „Nesvarbu, kas laukia ateityje, DI vis tiek bus mūsų gyvenime“ (Schwab 2018: 180). Kitaip tariant, apie technologinę pažangą bei jos pritaikymą kasdienybėje ir šiandien kalbama kaip apie tam tikrą lemtį ir neišvengiamybę. Tiesa, knygoje požiūris, kad technikos raida (ketvirtoji industrijos revoliucija) neišvengiama, dera su požiūriu, jog galime ir turime formuoti bei valdyti šią revoliuciją vertybiškai palankiausia linkme. Šiaip ar taip, pasiūlytas 5G technologijos pavyzdys, apskritai parodo, kaip technikos raida, paveiksianti ištisas visuomenes, vis dėlto, atrodo, didžiosios tų visuomenių dalies atžvilgiu nėra kontroliuojamas ir demokratiškas procesas, iš pažiūros visai pagrįstai galintis pasirodyti kaip autonomiškas. Kyla klausimas, kritiškai keltas dar nuo praeito šimtmečio pirmos pusės, bet aktualus ir šiandien: ar visuomenės kuria vis naujas technologijas tiesiog palengvinti buitį, o gal vis dėlto pradedame veikiau tarnauti pačiai technikos raidai? Tad šiame kontekste verta panagrinėti originalią Simondono technikos filosofijos versiją formuojant conceptualinius instrumentus suprasti ir artikuliuoti šiuolaikinę technologinę situaciją. Šiuo tikslu straipsnyje išskiriami kai kurie svarbūs Simondono technikos filosofijos motyvai, nurodant ir tam tikras įtampas, matomas autoriaus pozicijose.

Technika ir kultūra

Simondonas pastebėjo, atrodo, ir šiandien aktualią prieštarą: viena vertus, gyvename vis didesnėje technologijų apsuptyje, kita vertus, trūksta autentiškos kultūrinės šio proceso refleksijos. Kasdieną naudojame įvairius techninius artefaktus, tačiau daugeliu atveju tas naudojimas vyksta nesuprantant, kaip jie iš tiesų veikia (t. y.

kaip „juodas dėžes“ (*black box*). Simondono nuomone, tai lemia tam tikrą kultūroje regimą technikos klaidingą vertinimą ir mitologizavimą (Simondon 2017: xv), pasireiškiantį pirmiausia roboto vaizdiniu. Galima numanyti, kad turimi galvoje tokie literatūros kūriniai kaip Mary Shelley *Frankenšteinas* ar, žinoma, Karelo Čapeko *R. U. R.*, kuriuose antropomorfinis žmogaus kūrinys galiausiai įgyja priešiškų intencijų paties žmogaus atžvilgiu. Galima sakyti, jog ir šiuo metu panaši mąstymo kryptis pasirodo svarstymuose apie dirbtinio intelekto technologijos perspektyvas, pvz., Stepheno Hawkingo perspėjimuose apie šios technologijos potencialią grėsmę žmonijai ar Maxo Tegmarko svarstymuose apie DI perspektyvas (knyga *Gyvybė 3.0*). Pasak Simondono, tokie svarstymai nepagrįsti – „robotas neegzistuoja“ (Simondon 2017: 16), t. y. technika neturi savarankiškų intencijų. Kaip teigia tyrinėtojas, Simondonas „matė robotą kaip mitą, kuris iškreipė bendras technologijos sampratas“ (Chesher: 2018). Žinoma, turint omenyje šiuolaikinę automatizacijos, robotikos ir dirbtinio intelekto plėtoją, Simondono tezė apie roboto nesatį skamba ekstravagantiškai. Matyt, čia reikėtų skirti mistifikuojantį literatūrinį roboto vaizdinį ir tikras robotines technikas (kurios, žinoma, Simondono teksto rašymo metu buvo mažiau išplėtotos). Šiaip ar taip, mano hipotezė ta, kad Simondonas čia taip pat polemizuoja ir su minėta filosofine / metafizine technikos autonomijos pozicija, plėtota daugiausia pirmoje XX a. pusėje tokių autorių kaip Oswaldas Spengleris ar Martinas Heideggeris. Iš tiesų roboto kaip autonominio techninio aparato tema kartais siejama ir su bendresne technikos raidos apskritai autonomija (Son 2005), savo ruožtu nurodanti į technologinio determinizmo sampratą (kuria teigiama, jog autonomiška technikos raida lemia visuomenių ar žmonių būklę) (Kline 2001). Nors Simondonas teigia, kad filosofija pirmapradiškesnė už kultūrą ir turėtų pastarąją pagrįsti, galima manyti (nors eksplicitiškai beveik nerefereuoja), kad minėtą savo kolegų mąstymą laiko nepakankamu, mistifikuojančiu ir apskritai nefilosofišku. Mano supratimu, Simondonas kritikuoja metafizinių technologinių deterministų požiūrį, esą technikos raida vyksta autonomiškai, iš kažin kokių nežmogiškų šaltinių, dargi ir gresia žmonijai pavergimu – Simondonas pabrėžia, kad techniniai objektai, mašinos ir techninės sistemos yra nors ir susvetimėjusių, nebeatpažįstamų, bet vis dėlto žmogiškų intencijų kristalizacijos ir savų intencijų neturi bei negali turėti. Matysime, kaip Simondonas paaiškina tokio *atrodymo* galimybę kitame paragrafe. Šiaip ar taip, Simondono nuomone, tokie technikos raidos vertinimai kyla iš autentiško techninių objektų išmanymo trūkumo. Tokiai ydingai kultūros ir filosofijos padėčiai ištaisyti, pasak autoriaus, reikia įtraukti technikos žinojimą į pradinį ar vidurinį išsilavinimą, t. y. technologijos mokytis kaip mokomės matematikos ar literatūros (Simondon 2017: 19). Taip pat technologinis žinojimas turėtų cirkuliuoti ir bendrame kultūriniame lauke, formuojama-

me rašytojų, menininkų ir kt. (Simondon 2017: 162). Jis siūlo atnaujinti XVIII a. prancūzų Apšvietos filosofų Denis'o Diderot'o ir Jeano Baptiste'o le Rond d'Alemberto enciklopedinį projektą: bendras šiuolaikinių technologijų visumos žinojimas kaip naujas humanizmas suteiktų laisvę nepažįstamų technikų apsuptyje esančiam žmogui (Simondon 2017: 117). Simondono manymu, jei piliečiai tinkamai išmanytų techninių objektų funkcionavimą, dingtų technofobinės nuostatos ir mistifikacijos. Technologijų žinojimo neįtraukus kultūros domén žmogaus gyvenamojoje tikrovėje išliks tamsi ir nekontroliuojama plotmė. Šiuolaikinė technika bus vertinama neadekvačiomis kategorijomis, ateinančiomis iš ankstesnių technologinių laikotarpių, tarkime, agrokultūrinių. Konkrečiai tariant, Simondono nuomone (beje, panašiai kaip Heideggerio), įprastas technikos kaip instrumento supratimas nebepakankamas suvokti šiuolaikines technikas – jų prigimtis jau kitokia (Simondon 2017: 235). Autorius, siekiantis panaikinti atskirtį tarp kultūros ir technikos, ir pačią kultūrą supranta kaip tam tikrą žmonijos savęs kultivavimo ir valdymo techniką (Simondon 2015: 18). Tad technika turi tapti kultūros dalimi idant ši žmogiškojo gyvenimo dalis (technikos pažanga) galėtų būti tinkamai valdoma. Pasak Simondono, „Kultūra privalo išlikti virš visų technikų“ (Simondon 2017: 234). Dar daugiau: jis techninį santykį su tikrove kontekstualizuoja kaip vieną iš dviejų pagrindinių fazių (šalia religinės), atsirandančių iš hipotetinės pirminės maginės būklės (Simondon 2017: 173). Autorius pabrėžia, kad techninis santykis su tikrove nėra absoliutus ir privalo būti papildomas ir koreguojamas religinio (Simondon 2017: 170). Taigi kultūra privalo apimti ir įtraukti autentišką technologijų žinojimą. Tai galime perskaityti ir minėtos technikos autonomijos problemos kontekste: technika neturėtų įsivyrėti ir pati turi būti kontroliuojama svarbesnės kultūros srities. Vis dėlto, kultūra, persiėmusi šiuo žinojimu, turi pagal jį „reguluoti žmogiškąjį gyvenimą“ (Simondon 2017: 234). Tad Simondono pozicija čia pasirodo prieštarinčiai: viena vertus, kultūra turi apimti techniką ir ją valdyti, kita vertus, atrodo, kad kultūra tokiu būdu tik prisitaiko prie jau esamos technologinės padėties. Pavyzdžiui, Bernardas Stiegleris teigia, kad „tai taip pat reiškia, jog techninė sistema eina pirm socialinės dinamikos ir primeta save pastarajai“ (Stiegler 1998: 67). Tad nenuostabu matyti ir prieštarīgus Simondono tyrinėtojų vertinimus: tiek kaip technokrato, tiek kaip technokritiko. Žinoma, tai nėra kraštutinė kultūros subordinavimo technikai programa, be to, Simondonas eksplicitiškai kritiškas technokratijos atžvilgiu (pvz., Simondon 2017: 16). Kita vertus, atrodo, ši jo siūloma technologinė kultūra nėra tokia, kuri gebėtų, pvz., koreguoti technologinio progreso eigą. Technikai nesvarbus socialinis vertinimas: „Techninio objekto pritaikymas ar atmetimas visuomenėje nieko nereiškia techninio objekto validumui; techninis normatyvumas yra vidinis ir absoliutus“ (Simondon 2020: 415). Kvestionuodamas

ir kritiškai vertindamas kultūros galimybę veikti technologinį progresą, tekste „Technika ir kultūra“ autorius teigia: „siekti apriboti techninį gestą kultūrinėmis normomis reiškia pristabdyti potencialią evoliuciją ir matyti status quo kaip kažką, kas jau leidžia apibrėžti [...] galutinį vertybių sąvadą“ (Simondon 2015: 21). Pasak jo, tai būtų neteisinga dar tik besivystančios techninės tikrovės atžvilgiu. Knygoje *Apie techninių objektų egzistavimo būdą* socialinę (taip pat ir ekonominę) plotmę Simondonas traktavo tik kaip įkryrų trikdį autentiškai techniškumo raidai (verta paminėti, kad militarinę sritį mini kaip artimesnę). Tekste „Apie žmogiškosios pažangos ribas“ socialinei plotmei jis suteikia palankesnę vietą – idant techninis progresas būtų tikras, jis privalo išsiskirti visoje žmogiškoje tikrovėje, o ne tarpti, pvz., tik laboratorijose. Tačiau socialinė plotmė čia pasirodo tik kaip objektas, kurį techninis progresas turi perimti ir perdirbti pagal savo logiką – ne kaip techniką formuojantis subjektas. Vis dėlto šiame tekste techninį progresą autorius ir reliatyvizuoja, kritikuodamas išimtinai techninio progreso sampratą kaip redukcionistinę bei nurodydamas, kad po techninio progreso galima tikėtis ir kokios kitos žmogiškojo gyvenimo srities išstobulinimo (matyt, panašiai kaip Henri Bergsonas, knygoje *Apie du moralės šaltinius* kalbantis apie gyvenimo mechanizaciją kaip pagrindą išvystyti mistinį gyvenimą). Tad Simondono požiūris technikos ir kultūros santykio klausimu ambivalentiškas: viena vertus, atrodo, kad siūloma kultūriškai apimti technikos raidą taip išvengiant jos potencialaus dominavimo, kita vertus, matyti tam tikras technikos sureikšminimas.

Technikos autonomija

Dabar aptarkime Simondono pasiūlytą „natūralų“ ar „fizinį“, t. y. nemetafizinį, autonominės technikos raidos paaiškinimą, kuris „natūralus“ ir tiesiogine prasme – jis techninių objektų raidą prilygina (nors nesutapatina) gamtiškųjų objektų raidai. Autorius parodo, kaip „žmogiškas turinys įgyja struktūrą, palyginimą su natūraliojo objekto [struktūra]“ (Simondon 2017: 251). Kaip įvardija Stiegleris, Simondonas aprašo „industrinio objekto tapsmą natūraliu“ (Stiegler 1998: 76). Kas čia turima omenyje? Simondonas pradeda vidaus degimo variklių ir vakuuminių vamzdžių raidos analize. Jis nori parodyti, kad esama techninių objektų genezės. Autoriaus nuomone, techninių objektų genezė linksta link tobulumo – t. y. techninių objektų raidoje pastebime polinkį link vidinio darnumo, kai iš pradžių tarsi dirbtinai sujungtos funkcijos (tokia techninio objekto būklė vadinama abstrakčia) ilgainiui integruojasi į natūralesnę sąveiką. Techninis objektas progresuoja, kai funkcionavimo problemos sprendimą įtraukia į savo sandarą. Tokį procesą Simondonas taip pat vadina konkretizacija. Galbūt kaip techninio objekto genezės pavyzdį galima

pateikti Moore'o „dėsnį“³, teigiantį, kad kasmet tranzistorių skaičius integruojamame grandyne padvigubėja – šis pasitvirtinęs dėsnis aktualus ir tuo, kad, pvz., Ray'us Kurzweilas remdamasis juo pateikia prognozes apie technologinę žmonijos ir netgi pačios visatos ateitį. Tiesa, tikras technikos progresas turi įveikti tam tikras raidos problemas, kai šiuo atveju, atrodo, veikiau matome tos pačios techninio objekto esmės tobulėjimą / evoliuciją. Šiaip ar taip, Simondono mintis tokia: jau esančio techninio išradimo kaip techninės esmės pagrindu konstruojamas to išradimo tobulinimas demonstruoja tam tikrą techninio objekto autonomiją – pats techninis objektas yra techninės pažangos ištaka. Pasak Simondono, juo mažiau ekonominių ar socialinių įtakų, tuo techninė raida grynesnė. Tad esama tam tikros techninių objektų raidos autonomijos, vidinės logikos ir specifinio jų egzistavimo būdo. Autorius teigia, kad, nors techninis objektas ir kurtas instrumentine nuostata pasiekti kokiam nors tikslui, vis dėlto esama savarankiškos paties techninio objekto evoliucijos link tobulesnio funkcionavimo, nebepaaiškinamo instrumentine intencija (Simondon 2017: 135). Viena esminių Simondono pastangų ir yra pademonstruoti pačios technikos vidinio funkcionavimo specifiką, skirtingą nuo ir nepaaiškinamą instrumentiniais žmogaus tikslais ar poreikiais (matysime, kad svarbiausias čia technogeografinių tinklų funkcionavimas). Techninių objektų funkcionavimo tyrimams pasiūloma mechanologijos (prieš Simondoną šis terminas vartotas ir kitų prancūzų mąstytojų) mokslo samprata, kadangi šis žinojimas neredukuojamas (nors jų dėsniais remiasi) į, pvz., fizikos ar chemijos mokslus. Kaip teigia vienas pagrindinių ankstyvos Simondono recepcijos autorių Jacques'as Ellulis, „Simondonas stulbinamai pademonstravo autonominių technologijos pobūdį tuo, ką jis vadina „konkretizacija““ (Ellul 2018: 125). Kaip minėta, šiuo požiūriu techninio objekto egzistencijos būdas artėja link natūraliojo (nors niekada tokio nepasiekia) – štai kodėl jo raida atrodo tarsi vyktų autonomiškai. Svarbu tai, kad tokiam paaiškinimui nereikia pasitelkti metafizinių spekuliacijų apie, pvz., būties istoriją, kreipiančią žmonijos eigą technikos dominavimo keliu. Tai turbūt įtakingiausias Simondono technikos filosofijos motyvas, plėtotas Ellulio ir vėliau Stieglerio darbuose. Vertėtų pasakyti, kad Simondonas techninių objektų raidos autonomiją pristato veikiau kaip idealą – tikrovėje, kaip matėme, technikos raida gali būti veikiamą įvairių ekonominių ar socialinių įtakų (Simondonas tai vertina neigiamai). Tad, pvz., minėtas Stiegleris (panašiai ir Ellulis) veikiau radikalizuoja Simondono mintį, teigdamas, kad techninė „tendencija nebeturi antropologinės ištakos. Techninė evoliucija kyla visiškai iš savo techninio objekto. Žmogus daugiau nebėra *intencionalus veikėjas*

³ Bernhardas Riederis (Rieder 2020: 70) siūlo tokią sąsają.

šiam vyksme. Jis yra pastarojo *operatorius*“ (Stiegler 1998: 73)⁴. Mano supratimu, Simondonas vis dėlto aprašo sąlyginę, ne absoliučią, techninių objektų genezės autonomiją, t. y. pripažįsta, kad techninio išradimo ištaka yra žmogus.

Dabar išplėtokime Simondono mintį apie techninio objekto konkretizaciją toliau: techninis objektas ne tik vystosi link savo vidinio darnumo, bet ilgainiui įtraukia gamtinę aplinką į savo veikimą. Kaip teigia Stiegleris, „techninė terpė tampa tuo, ką Simondonas vadino asocijuota technine terpe (*milieu technique associé*) arba techno-geografinė terpė. Simondonas išplėtojo pastarąją sampratą idant apibūdintų gan specifinę mašiną, bangų energijos generavimo fabriką, kuris yra turbina šiaurės vakarų Prancūzijos pakrantėje, suprojektuota bangų judėjimą paversti elektra. Siekdamas aprašyti šios turbinos, pavadintos Guimbalio pagal ją suprojektavusį inžinierių, specifiką, Simondonas sukūrė asocijuotos techninės terpės terminą. Jis aiškino, kad su šia mašina pirmą kartą buvo sukonstruota techninė mašina, kuri galėtų savo aplinką paversti technine funkcija“ (Stiegler 2007: 334). Taigi, pasak Simondono, vienas esminių industrinių technikų bruožas yra tas, kad jos, įsikurdamos geografiniuose kraštovaizdžiuose, įima gamtinę terpę sukurdamos technogeografinę aplinką. Technika čia paveikia aplinką, tačiau ir pati yra paveikiama aplinkos – matyt, kibernetikos grįžtamojo ryšio prasme (Simondon 2017: 59). Atrodo, tai, kas, pvz., Heideggerio aprašoma kaip veikiau neigiamai vertintinas gamtos suišteklinimas ir pajungimas technikai (Heideggeris 1992: 225–226), Simondono suvokiama kaip tam tikras technikos tobulėjimas ir, galima sakyti, gamtiškėjimas (technika čia prisitaiko prie kraštovaizdžio). Pasak jo, šiuolaikinės technikos filosofijos uždavinys yra aprašyti šių technogeografinių aplinkų specifiką, kuri nebegali būti aprašoma tradiciniu instrumentiniu technikos supratimo režimu. Jam rūpi „sąryšingos elektros energijos, telefonų, geležinkelių ir kelių struktūros“ (Simondon 2017: 228), t. y. gamtinėse aplinkose įsikūrusių techninių objektų tinklai ar ansambliai. Kontekstualizuojant galima pasakyti, kad apie „technines sistemas“ kalbėjo jau Bertrand’as Gille’is, taip pat vėliau Thomasas Hughesas (1983) („didelės technologinės sistemos“ (*large technological systems*))⁵. Kaip teigia šiuolaikinis geologas Peteris Haffas, „Didelio masto, neplanuoto, neprojektuoto ir spontaniško skirtingų ir prieš tai paskirų technologijos elementų kristalizacija į sąryšingą, globalią sistemą, vadinamą technosfera, reiškia, kad pasirodė naujas žaidėjas, į kurio interesus turi būti atsižvelgta kartu su žmogiškaisiais. Tai yra taškas, kai technosfera ištrūko iš žmogaus kontrolės“ (Haff 2014: 127). Kaip ir Simondonas, technikos rai-

⁴ Tiesa, vėliau, teisingiau atspindėdamas Simondono mintį, Stiegleris pamini žmogų kaip techninio progreso ištaką, tačiau prideda, kad pats žmogiškas intencionalumas yra techniškai konstituotas. Pastaroji tezė tam tikru mastu randama ir Simondono mąstyme, prie to priesime vėliau.

⁵ Šių autorių giminingumą pažymi Smailas Ait-El-Hadjas (Ait-El-Hadj 2000).

dos autonomijos tezei jis suteikia empirinį turinį. Simondonas pabrėžia, kad, skirtingai nei ankstesnės technikos, šios technikos peržengia individo aprėpties ribas (tai nebėra žmogui tiesiog parankūs instrumentai), tuo sukeldamos svetimumo ar neįtakumo įspūdį (Simondon 2017: 119), pasireiškiantį ir minėta metafizine technikos autonomijos teorija. Vis dėlto, skirtingai nei Haffas, kalbantis apie skirtingų techninių tinklų sąjungą kaip tašką, kai technosfera išsprūsta iš žmogaus kontrolės, atrodo, Simondonas kaip tik šiame taške ir siūlo įsikurti žmogui. Simondonas teigia, kad tai yra naujoji žmogaus vieta techniniame kontekste – žmogus gali suderinti skirtingus techninius tinklus per jų „neapibrėžtumo ribas“. Autoriaus nuomone, „Techniniame ansamblyje esama kažin ko gyva, o integruojanti gyvybės funkcija gali būti užtikrinta tik žmogaus“ (Simondon 2017: 140). Be to, „nesama mašinų mašinos, tačiau gali būti mąstymo, kuris apimtų visas mašinas“ (Stiegler 2017: 157). Šią Simondono mintį galima kontekstualizuoti ir šiuolaikiniuose svarstymuose apie bendrojo dirbtinio intelekto (BDI) galimybę (kaip minėta, autonominio artefakto (pvz., roboto) tema ir technikos raidos autonomijos tema autoriaus nagrinėtos kaip persidengiančios). Pasak prancūzų mąstytojo, tokios galimybės nėra, kitaip tariant, technika neturi savo intencionalumo. Čia Simondonas pasirodo kaip kibernetikos ir su ja susijusio dirbtinio intelekto idėjų kritikas. Tiesa, nors knygą pradeda teze, jog „roboto nėra“, pačiame knygos dėstyme su robotikos tema susijusių technikų beveik neaptaria. Bene vienintelis su tuo susijęs pasažas skirtas parodyti dirbtinės (magnetinių juostų) ir žmogiškos atminties specifiką ir skirtumus (Simondon 2017: 135ff.). Šiuo pavyzdžiu Simondonas parodo, kad neįmanoma techniškai produkuoti žmogiško mąstymo. Žinoma, šiandien daugiau technologijų, leidžiančių bandyti sukurti dirbtinį intelektą: „Idėja, jog esama kokybinio skirtumo tarp žmonių ir mašinų, kuri remiasi tuo, kaip informacija yra apdorojama ir laikoma, atspindi mašinų ir mechanizmų koncepciją, kuri dar neįtraukė šiuolaikinės kompiuterinės technologijos“ (Rodriguez; Blanco 2007: 39). Taigi autorius dirbtinio intelekto galimybės klausimu pasisakė skeptiškai, tačiau, kaip minėta, šiandien technologinis kontekstas jau kitas (kita vertus, BDI galimybė bent kol kas taip pat nėra įrodyta ar įgyvendinta).

Apibendrinami galime pasakyti, kad dėl minėto tam tikro gamtiškumo technikos raida atrodo kaip autonominė, vis dėlto Simondonas pabrėžia šios raidos įšaknytumą būtent žmogaus kaip gyvos būtybės intencionalume, t. y. jis paneigia technikos raidos savarankiškumą, apie kurį kalba metafiziniai technologiniai deterministai⁶.

⁶ Tiesa, pats techninis išradimas, pasak Simondono, vykdomas ne šiaip žmogaus, bet žmogaus su jame esančiu gamtos metastabilios iki-individualios būklės krūviu (Simondon 2017: 253). Tad galiausiai galima taip pat svarstyti apie tam tikrą metafizinį matmenį Simondono technikos filosofijoje. Prie to dar prieisime.

Techninis medijavimas ir pažanga

Kokia tad yra prieš tai aprašytų šiuolaikinių technogeografinių tinklų specifika, kurios žinojimas, pasak Simondono, per filosofiją turi būti įtrauktas į bendrąją kultūrą? Simondonas kalba apie specifines šiuolaikinių techninių ansamblių vertybes ir normas. Prisiminkime Simondono hipotezę apie pirmąsias maginę būvį. Iš esmės tai žmogaus santykis su visata ar kosmosu, išsistruktūruojantis į privilegijuotų vietų tinklą (Simondon 2017: 177). Kaip pamename, šis pamatinis santykis su tikrove skyla į techninę ir religinę fazes, kurių nei viena paskirai negali pretenduoti į galutinį santykį su tikrove. Vis dėlto, pasak Simondono, per šiuolaikinius technogeografinius tinklus sugrįžta panašėjantis į maginį ryšys su visata⁷. Pirmiausia, Simondonas pateikia specifinę technikos estetikos sampratą. Jo manymu, techninis objektas, pvz., elektros tinklo linija ar radaro antena yra gražūs būtent savo išsakinijimu aplinkoje ar, plačiau tariant, visatoje (Simondon 2017: 197). Toks techninis-estetinis objektas tampa lygiavertis maginio pasaulio išskirtinei vietai. Tokių techninių-estetinių objektų visuma potenciali sugrąžinti prarastą maginio pasaulio vienovę (Simondon 2017: 199). Taigi techninis objektas iš pradžių suskaidęs maginę visatos patirties vienovę galiausiai per technogeografinius tinklus sugrįžta su nauja vienove, formuojama naujų techno-estetinių išskirtinių vietų (Simondon 2017: 193). Pasak Simondono, šių technogeografinių tinklų magiškumas pasireiškia tuo, kad tai nebėra šiaip techniniai instrumentai, bet veikiau žmogaus veiksmą sąlygojantys veiksniai ar aplinkos. „Keičiame instrumentus ar įrankius, galime pasidaryti ar pasitaisyti įrankį, bet negalime pakeisti tinklo, nekonstruojame savo tinklo: galime tik prisijungti prie tinklo, prisitaikyti prie jo, dalyvauti jame; tinklas dominuoja ir formuoja individo veiksmą [...]“ (Simondon 2017: 229). Tad, pasak Simondono, „galios, jėgos ir potencialijos, kurios pastūmėja link veiksmo, tinkliniame techniniame pasaulyje egzistuoja tokiu pačiu būdu, kokiu jos galėjo egzistuoti primityvioje maginėje visatoje [...] techniniai tinklai įgyja daugiau normatyvią galią [...]“ (Simondon 2017: 229). Taigi, panašiai kaip Heideggeris, Simondonas argumentuoja, jog šiuolaikinė technika nebegali būti paaiškinta įrankio naudojimo galimybėmis – ji turi savąjį į naudojimą neredukuojamą funkcionavimą, kuris, galima sakyti, naujai atveria tikrovę žmogui. Tekste „Technika ir kultūra“ šiuolaikinių techninių tinklų specifika ir skirtumą nuo ankstesnių instrumentinių techninių Simondonas paaiškina kitais terminais – jis daro skirtį tarp mažųjų ir didžiųjų techninių, taip pat kalba apie „didį techninį gestą“.

⁷ Šis motyvas populiarus šiuolaikinėje Simondono recepcijoje ir interpretacijoje: Yuk Hui ir kolegės plėtoja kosmotechnikos sampratą, bandančią reliatyvizuoti technikos (ir vakarietiško jos supratimo) dominavimą išskiriant ją skirtingose kosmoso sampratoje. Tiesa, rodos, pačiai Simondono minčiai artimiau šiam sąryšyje akcentuoti veikiau kosmoso supratimo išaknytumą technikoje (tai susiję su kiek vėliau aptarsima techninio medijavimo samprata).

Pasak autoriaus, šiuolaikiniai technogeografiniai tinklai nėra tiesiog instrumentas kokiame tikslui pasiekti, bet veikia visos žmonijos – Žemės masto – gyvenamosios terpės transformacija, įgalinanti ligtol beprecedenčiam veiksmui (Simondon 2015: 18–20). Kaip teigia Muriel Combes, „Simondono nuopelnas yra tai, kad jis pamatė techniką kaip tinklą, kuris dabar sudaro terpę, sąlygojančią žmogiškąjį veiksmą“ (Combes 2013: 78). Kai kurie tyrinėtojai argumentuoja (Aït-El-Hadj 2000; Hörll 2015; taip pat Stiegleris), kad šis Simondono mąstymas gali būti naudingas artikuliuojant ir šiuolaikines kompiuterines-informacines techno-terpes (tai, ką taip pat galėtume vadinti infosfera), kaip sąlygojančias žmogiškąjį veiksmą. Svarbu pasakyti, kad Simondonas kalba apie „techninius objektus kaip mediatorius [*médiateurs*] tarp žmogaus ir gamtos“ (Simondon 2017: 15). Ellulis, remdamasis Simondono idėjomis ir aprašydamas šiuolaikines technikas kaip išskirtinę ir vienintelę žmogaus aplinką, teigia, kad „technika [...] daug labiau yra mediacija nei instrumentas“ (Ellul 2018: 34). Taigi į klausimą, kas yra technika, jeigu tai nėra tiesiog instrumentas, galime atsakyti, jog tai yra tam tikras tikrovės medijavimas.

Kaip tad konkrečiai šiuolaikiniai techniniai tinklai sąlygoja žmogaus patyrimą ir veiksmą, t. y. kaip technika medijuoja tikrovę? Simondono tekstuose galima atrasti paskirų tokio tikrovės (politinės, gamtinės ir kt.) medijavimo aprašymų. Tačiau svarbiausia – šiuolaikiniame techniniame tinkle tarpstantis techninis objektas yra atviras nuolatiniam tobulinimui, atnaujinimui, taisymui. Autoriaus manymu, tai pagrindinė techninio mentalumo vertybė ir norma: atvėrimas [*opening*] (Simondon 2012: 13) (*ouverture* (Simondon 2014: 312)). Taigi, pasak autoriaus, technika medijuoja, atveria tikrovę kaip atvirą ir neapibrėžtą. Tyrinėtojų (pvz., Andrea Bardino) teigimu, tai turi socialinių implikacijų atviros visuomenės būklės palaikymo prasme. Sunku pasakyti, ar šis Simondono aprašymas čia tik deskriptyvus, ar ir normatyvus. Tačiau žiūrint iš technikos filosofijos perspektyvos, Simondono aprašoma atvėrimo vertybė iš esmės yra techninio mentalumo, reikalingo palaikyti industrijos pažangą, centrinis momentas. Simondonas kalba apie galimybę „moralės, kuri visiškai paskirta industrinei produkcijai“ (Simondon 2012: 8). Kaip pamename, autorius taip pat argumentavo, kad technikos raida yra savitikslių ir autonormatyvi. Čia dar svarbiau tai, kad prancūzų autorius išlaiko tam tikrą metafizinį matmenį technikos filosofijoje – pabrėždamas techninio išradimo išaknytumą iki-individualioje gamtos būklėje (Simondon 2017: 253) ir tokiu būdu privilegijuodamas technologų vaidmenį⁸. Anot jo, būtent technikai turi prieigą prie pirminės tikrovės (Simondon 2020: 413) ar to, kas senovės graikų vadinta *φύσις* (Simondon

⁸ Knygos pabaigoje Simondonas glaustai kontekstualizuoja technikos filosofiją platesniame savo filosofijos kontekste, kuriai esminga parodyti individuacijos ištaką iki-individualioje būklėje (lietuviškai susipažinti galima (Žukauskaitė 2018)).

2017: 215). Taigi, skirtingai nei matėme šio straipsnio pradžioje, Simondonas nebeteigia, kad techninis žinojimas turi būti apimtas pirmapradiškesnio filosofinio ar kultūrinio žinojimo bei koreguojamas religinio santykio su tikrove – čia jis teigia, kad pats techninis žinojimas yra pirmapradis. Technikai tarpsta iki-individualios gamtos būklės ištakose ir tokiu būdu formuoja nuolat kintančią technikos pažangą ir atitinkamą techninį mentalumą. Apibūdinant šią Simondono mąstymo kryptį tikriausiai galima pasakyti, kad ja autorius siūlo įtvirtinti, ar bent jau apsaugoti nuo technikos nesuprantančios kultūros grėsmės, „pažangos dėl pažangos“ (Mickūnas 2008: 105–106) technologinę ideologiją. Kitaip tariant, technika potencialiai nuolat tobulintina, nuolat randasi naujos pritaikymo galimybės ir pats šis technikos plėtojimasis, anot Simondono, skatintinas ir palaikytinas. Turint omenyje šio straipsnio įvade minėtus žmonijos technologizavimo planus, vis dėlto, atrodo, didesnis yra poreikis plėtoti kritinę kultūrinę refleksiją kaip atsvarą nežabotoms technologinės pažangos užmačioms. Žinoma, čia neneigiama technikos pažangos nauda, tačiau, kaip žinia, potencialiai joje taip pat glūdi ir nepageidautinų, pavojingų tendencijų. O, kaip teigia pats Simondonas, „[p]ats savaimė techniškumas linksta tapti dominuojančiu ir atsakyti į bet kurią ir kiekvieną klausimą“ (Simondon 2017: 162–163). Verta atsižvelgti į Simondono argumentą ir vengti metafizinių mistifikacijų plėtojant šią kritinę kultūrą – priešingai nei teigė Spengleris ar Heideggeris, akivaizdu, kad technologijas plėtoja žmonės technologai ir kiti, prisidedantys prie šios srities plėtros. Simondono technikos filosofijos metafiziškumas kiek kitoks – jis neteigia, kad technikos raidą vairuoja kažin kokia būties istorija, tačiau argumentuoja, kad techninė išradyba išaknyta minėtoje iki-individualioje gamtos būklėje. Šia prasme panašus ir Heideggerio bandymas parodyti, kad technika nėra vien žmogaus kūrinys, tačiau yra priklausoma ir išaknyta tame, ko žmogus nesukūrė – būties atvertyje ar, turbūt galima pridėti, pačioje tikrovėje. Apskritai technikos filosofijoje toks metafizinis matmuo sveikintinas – taip primenama ir reflektuojama, kad šiuolaikinė technika operuoja „paslėptais ir nepasiekiamais“ (Simondon 2020: 413) reiškiniais kaip, pvz., atominė energija ar radijo bangos. Tačiau nepriimtina, kad, Simondono atveju, taip privilegijuojamas techniko vaidmuo (adoruojamai prilyginamas pranašo, šventiko ir pan. (Simondon 2020: 412–413)) ir menkinama socialinės įtakos technikos raidai galimybė (kaip pamine, Simondonas kalba apie absoliutų technikos normatyvumą ir pan.). 5G technologijos plėtotojas išties turi prieigą prie mįslingų radijo bangų, tačiau tai nereiškia, kad dėl to bet koks su tuo susijęs išradimas turi būti įdiegtas visuomenėje. Tiesa, kai kurie tyrinėtojai teigia, jog Simondono perskyra tarp techniškumo ir socialumo (kuris įima ekonominį matmenį) turi potencialo apmąstyti išsivadavimą iš technokapitalizmo ydų (tai šiek tiek plėtoja ir pats Simondonas). Vis dėlto Simondono mąstyme regimas techniškumo sureikš-

minimas nepriimtinas ir reikia papildyti autorių: kadangi technikų pritaikymas aktualus ištisoms visuomenėms, privalu daugiau ir plačiau jas svarstyti (žinoma, kaip siūlo Simondonas, kiek įmanoma suprantant jų veikimą). Kaip minėta, pastaruosiu metu tokie racionalesni ir demokratiškesni technikos raidos perspektyvų apmąstymai atliekami, pvz., „socialinio technikos formavimo“ (*social shaping of technology*) ir kt. terminais; taip pat apie tai galvojama ir politiniu lygmeniu (apie tai žr., pvz., knygą *Mokslas, technologija ir visuomenės kaita* (Rinkevičius 2011: 116–174)).

Išvados

Knygoje *Apie techninių objektų egzistavimo būdą* Simondonas polemizuoja su metafizine pozicija esą technikos raida klostosi autonomiškai, nebe priklausomai nuo žmogiškų intencijų. Ši tema ir šiandien vis labiau aktuali, kai eksponentiškai augant techninių inovacijų kiekiui pernelyg nekvestionuojamai skubama jas įdiegti visuomenėse. Simondonas pateikia savąją versiją, kodėl technikos raida atrodo tarsi vyktų savaime. Jis aprašo technikos objektų genezę, parodydamas tam tikrą jos save-grindžiantį autonomiškumą. Techninio objekto raida artėja link vidinio darnumo, be to, ilgainiui įtraukia gamtinę terpę į savo veikimą – visa tai sukelia tam tikrą autonomijos išspūdį. Vis dėlto Simondonas pabrėžia žmogišką techninio objekto kaip išradimo ištaką bei tai, kad technogeografinių tinklų darba gali būti palaikoma tik žmogaus (technologo). Simondono nuomone, nesama nei visiškai autonomiškų artefaktų (robotų), nei technikos raida nėra visiškai autonomiška (metafizine prasme). Autoriaus mąstyme matyti keletas įtampų: viena vertus, jis pozicionuoja techniką tik kaip vieną iš žmogaus buvimo pasaulyje modusų, yra eksplicitiškai kritiškas technokratinės pozicijos atžvilgiu, kita vertus, matyti tam tikras autoriaus technocentrizmas – teigiama, kad technika pajėgi formuoti civilizaciją bei yra išskirtinė prieiga prie tikrovės. Galima sakyti, sukritikavęs kolegų metafizinių deterministų technikos raidos mistifikaciją, vis dėlto pats galiausiai mistifikuoja šią raidą, privilegijuodamas technikų bendruomenę kaip tarpstančią iki-individualioje gamtos būklėje ir menkindamas socialinės įtakos technikos raidai galimybę. Viena vertus, Simondonas teigia, kad kultūra turi įimti techninio pasaulio žinojimą, kad jį valdytų, kita vertus, atrodo, jo teorijoje kultūra, ko gero, tik prisitaiko prie technologų įgyvendinamo techninio progreso. Verta atsižvelgti į Simondono argumentą ir įterpti techninių objektų funkcionavimo suvokimą į kultūrą. Tačiau toks suvokimas savaime nebūtinai lemia ir norą įdiegti tokį objektą į visuomenę, todėl būtina plėtoti kritinę technikos raidos kultūrą.

Gauta 2021-06-30
Priimta 2021-10-15

Literatūra

- Aït-El-Hadj, S. 2000. "The French School's Contribution to Technological Systemics Applied to Internet Considered as a Technological System and a Technological Object", *University as a Bridge from Technology to Society. IEEE International Symposium on Technology and Society*, p. 23–28.
- Chesher, C. 2017. "Mechanology, Mindstorms, and the genesis of robots", in Thomson, S. J. (ed.). *Androids, cyborgs, and robots in contemporary culture and society*. IGI Global, p. 120–137.
- Combes, M. 2013. *Gilbert Simondon and the Philosophy of the Transindividual*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.
- Dafoe, A. 2015. "On Technological Determinism: A Typology, Scope Conditions, and a Mechanism", *Science, Technology, & Human Values*, 40 (6): 1047–1076.
- Ellul, J. 2018. *The Technological System*, translated by J. Neugroschel. Eugene, Oregon: WIPF & STOCK.
- Europos Komisija. 2016. *Europos 5G veiksmų planas*.
- Haff, P. 2014. "Humans and technology in the Anthropocene: Six rules", *The Anthropocene Review*, 1(2): 126–136.
- Heidegeris, M. 1992. „Technikos klausimas“, in Heidegeris, M. *Rinktiniai raštai*, vertė A. Šliogeris. Vilnius: Mintis, p. 217–243.
- Hörl, E. 2015. "The technological condition", *Parrhesia*, 22: 1–15.
- Hughes, T. P. 1993. "The Evolution of Large Technological Systems", in Bijker, W. E. et al (eds.). *The Social Construction of Technological Systems: New Directions in the Sociology and History of Technology*. USA: MIT Press, p. 51–82.
- Kline, R. R. 2001. "Technological determinism", in *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*. Elsevier, p. 15495–15498.
- Lietuvos Respublikos Vyriausybė. 2020. *Nutarimas dėl Lietuvos Respublikos penktosios kartos judriojo ryšio (5G) plėtros 2020–2025 m. gairių patvirtinimo*.
- Mickevičius, T. N. 2019. „Heideggerio technikos filosofijos formavimosi kontekstas: Cassireris, Jüngeris, Spengleris“, *Problemos*, 95: 33–41.
- Mickūnas, A., Šliogeris, A. 2008. *Filosofijos likimas*. Vilnius: Baltos lankos.
- Rieder, B. 2020. *Engines of Order: A Mechanology of Algorithmic Techniques*. Amsterdam: Amsterdam University Press B.V.
- Rinkevičius, L. 2011. *Mokslas, technologija ir visuomenės kaita*. Kaunas: KTU leidykla „Technologija“.
- Rodriguez, P., Blanco, J. 2017. "Organization and information in Simondon's theory of individuation", *Culture and Organization*, 23 (1): 34–43.
- Schwab, K. 2018. *Ketvirtosios pramonės revoliucijos valdymas*, vertė M. Laučienė. Vilnius: Vaga.
- Simondon, G. 1989. *Du mode d'existence des objets techniques*. Aubier.
- Simondon, G. 2010. "The Limits of Human Progress: A Critical Study", *Cultural Politics*, 6 (2): 229–236.
- Simondon, G. 2012. "Technical mentality", in De Boever, A. et al (eds.). *Gilbert Simondon: Being and Technology*. Edinburgh: Edinburgh University Press, p. 1–15.
- Simondon, G. 2014. *Sur la technique (1953-1983)*. Paris: Presses Universitaires de France.
- Simondon, G. 2015. "Culture and technics", *Radical Philosophy*, 189: 17–23.
- Simondon, G. 2017. *On the Mode of Existence of Technical Objects*. Minneapolis: Univocal.
- Simondon, G. 2020. *Individuation in Light of Notions of Form and Information Volume II: Supplemental Texts*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Son, W.-Ch. 2005. "Autonomous technology", in *Encyclopedia of Science, Technology, and Ethics, Vol. 1*, ed. by C. Mitcham. Detroit: Thomson Gale, p. 152–155.
- Stiegler, B. 1998. *Technics and Time, 1: The Fault of Epimetheus*, translated by R. Beardsworth. Stanford: Stanford University Press.

- Venn, C. et al. 2007. "Technics, Media, Teleology – Interview with Bernard Stiegler", *Theory, Culture & Society*, 24 (7–8): 334–341.
- Žukauskaitė, A. 2018. „G. Simondono ontogenezės teorija: tarp organizmo ir techninio objekto“, *Problemos*, 94: 22–34.

Tomas Nemunas Mickevičius

THE PROBLEM OF AUTONOMY OF TECHNOLOGY IN PHILOSOPHY OF GILBERT SIMONDON

Summary

In this article, an important part of Simondon's philosophy of technology (mainly as it is elaborated in *On the Mode of Existence of Technical Objects*) is presented and situated within a broader context of philosophy of technology and contemporary trends of technological development. The hypothesis suggests that one of the main motives behind such Simondon's ideas as a reconciliation between culture and technics, the need for mechanology, etc. is to dispel the metaphysical view of autonomous position of technology as uncontrollable destiny in contemporary societies. However, Simondon's position remains inherently ambivalent here: even though it is culture that should incorporate and govern technology, culture still must accommodate itself to the actual state of technology developed by technicians. A mystifying element in Simondon's philosophy of technology remains, as the philosopher privileges a technician as being grounded in and having access to the pre-individual state of nature. It is argued that the development of technology should be more democratized and put under rational control of society.

KEYWORDS: philosophy of technology, autonomous development of technology, technological determinism, progress, media.